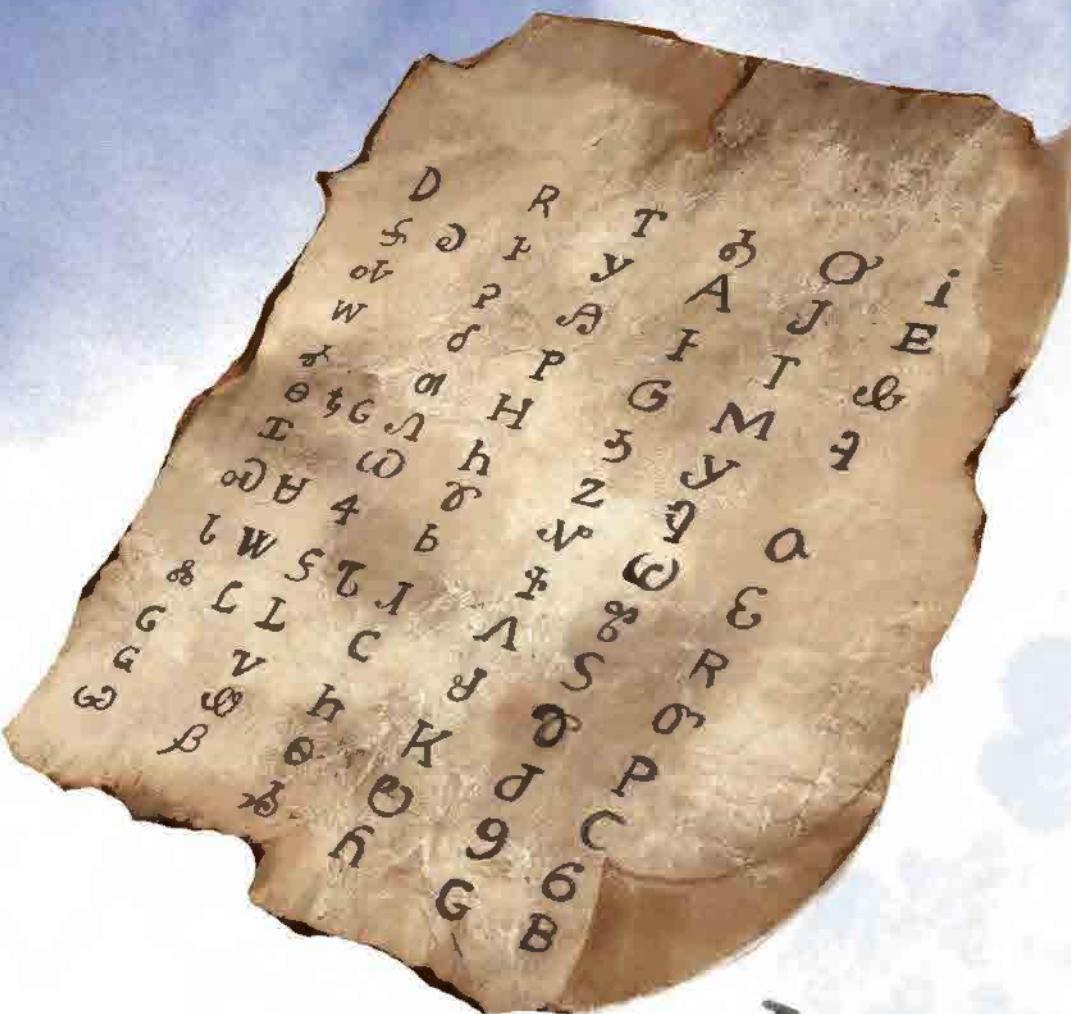

原住民族語言研究中心105年族語讀本

izua tjaucikel a pakazua ta macaqua a qivu a asav
會說話的葉子

-中排灣語-
邱霄鳳 譯

給讀者的話

原住民族語言研究發展中心（語發中心）自 2014 年 6 月成立兩年半，進行臺灣原住民族語言研究，辦理公開族語活動，已逐漸在國內外引人注意。其中，「族語讀本編譯」是一項具有多重意義的創舉，從語發中心選定故事撰寫中文文稿，到邀請熟稔族語、擅長書寫的族人譯者進行翻譯錄音以及想像力豐富的電腦繪圖師進行繪圖，再回到語發中心進行編排印刷，都一步步正在帶領臺灣原住民族轉型，從口語社會成為也能全面文字化的書寫社會。

談主題，「族語讀本編譯」企圖用臺灣十六族語逆寫西方，解讀西方；2015 年端出歐洲法國經典短篇小說《小王子》，2016 年《會說話的葉子》則超前華語出版界，讓一名美國印地安切羅基族人塞闊雅（ Sequoyah ）為族人創造書寫符號的故事首先披掛族語踏上了寶島。談過程，「族語讀本編譯」是族人譯者自我培訓，學習創造的舞台，不僅語言轉換困難 — 西方的想像及社會該怎麼用臺灣原住民的語言轉譯？印地安、切羅基族、條約、聯合政府 … 這些要怎麼翻成族語？— 書寫體例也十分不穩定 — 該不該大寫？引號怎麼用？用半形還是全形？何時應該斷句？— 種種問題蜂擁而至，使得不論是翻譯或寫作編輯，語發中心和族人都像踩在未知的領域，十分戰競，甚至不知如何是好。好一條刺激卻又不能（也不願）回頭的道路！談成果，一本本讀本精裝品陳列在桌上，既是族語師資可以利用教學或自修的材料，更是族語譯者彼此對話、思考又挑戰的無形空間，深化族語書寫的程度，豐富它的歷史。從主題、過程及成果來看，語發中心的「族語讀本編譯」著實非常精彩。

原住民族委員會及教育部於 2005 年會銜發佈的「原住民族語言書寫系統」以及原住民族委員會於 2014 年以原民教字第 10300268971 函頒的「原住民族語言標點符號使用原則」是本項工作的兩大參考依據。十六族語譯者使用的符號必須符合書寫系統，如有例外（以外語借詞佔多數）則加註說明，同時也須依據標點符號使用原則編輯文稿。然而，族人譯者們雖然可以掌握符號，對書寫成文還很陌生，數位化時代的鍵盤輸入法又更進階，因此時常出現沒有適當空格、半形及全形符號混用、大小寫原則不一致、斜體單雙引號紛紛出籠或出現羅馬符號書寫不會有的頓號（、）、書名號（《》）、間隔號（•）等情況，使得整篇文章讀起來格外辛苦，十分不符合一般使用羅馬書寫符號的著作慣例。若將十六族花招百出的情況兜在一塊兒，恐怕降低族人及非族人讀者對族語文書的信心及興趣。

因此，以 2016 年《會說話的葉子》整套讀本為例，語發中心編輯團自回收譯稿後，分別於 11 月及 12 月經過一修、二修，和譯者或信件或電話或面談一來一往，才確定文稿體例，而且從二度或三度回收的文稿中，都發現混亂的情形有所改善，可見族人譯者能吸收成長，族語文章體例穩定的一天確實指日可待。以下列舉《會說話的葉子》的體例標準：

1. 全文使用 Times New Roman 字型，半形字體，且段落起首縮行（約四格）。
2. 所有標點符號後均空一格。
3. 除依據「原住民族語言標點符號使用原則」使用八種標號外，亦使用：

- a. 冒號 (:) 標示引語、說明、介紹或舉例。[可從文章脈絡與賽夏族語長音標示「:」區隔。]
 - b. 雙引號 (“...”) 標示說話、專有名詞或具有特殊意義的名詞。為區隔標族語清喉塞音的符號「 ’ 」 (國際音標讀音為 / ? /) ，不使用具有相同功能且流行於英國或南非地區的單引號 (‘...’) 。
 - c. 斜體標示書名或條約。
 - d. 粗體標示故事重要人名。
4. 字母大小寫情況包括「全篇小寫」、「全篇字首小寫但專有名詞（人名或地名）大寫」、「全篇字首及專有名詞均大寫」等三種原則，依據各族譯者書寫習慣選擇，並適用全文。

臺灣原住民族語成為書寫語言的歷史雖然可自十七世紀說起，真正進入族語全面文字化的階段卻是近代才開始。主題場域還侷限（如聖經翻譯、教材編纂、教育部文學創作獎），對話空間也待建立。然而，族人只有經過一次次書寫練習，才會更加熟悉符號及書寫體例；也只有利用一篇篇翻譯創作不斷對話，才會實驗出真正的族語書寫共識，逐漸穩定書寫的傳統。這就是語發中心的努力及期待。我們不只是要端出教材；也不只是透過每一年的主題，實驗族語創作或介紹新知。我們真正期待的，是利用每一次合作與創作，讓族人在語發中心的舞台上逐漸形塑出最美的書寫姿態，讓自己的部落文化從沒有文字的傳統社會，穩穩當當地成為也能用書面語溝通的現代社會。這就是語發中心「族語讀本編譯」的創舉。

Yedda Palemeq (語發中心執行長)

pazazekatj nua napatatavelak ta ljavaran a cauau

aicu a milimilingan nu kacalisiyan a milimilingan, na masan tja milimilingan uta a kacalisiyan i pulingetj i kacauan.

a remasurasudj ta kacalisiyan a cauau a UN, kimaya maru tjelu a ulavan saka pitju a kuzulj a kudravan a supu na kacalisiyan a cauau i kacauan, nu kakitaiday a cauau i kacauan ki izua a maljenem a kacalisiyan. pitju a puluq saka drusa a pinapare timaljimalji a inalangan a kadjunangan a kinaizuan nua kacalisiyan, tjemekulj ta lima kuzulj saka izua a maretimaljimalji a kai.

nu patavelak ta caquan paka tua tjaucikel, tua senay, tua cemepu, tua malang nu ika sivecik i ta djelep ta qaciljay aya, a pakeljang ta sineljavakan niamadju a kakudan a nanemanemang, neka nu kavecikan a namaya ta cinuyukukuan ta inamirikan a paka ta sivecik a sitjaucikelan ta sevalivalit a cauau.

pasusangas tu drusa a iday a cavilj i maza i Amirika. pasusangas tu drusa a iday a cavilj i maza i Amirika, namasipicul ti madju a cemepeliv ta rikisi nua kacalisiyan a “kuwalja neka nu kavecikan nua sasupuin a kakudan nua kacalisiyan” aya, sa makaya anga a sikataqaljan nimadju a kizatar a kisaseljang ta nalemivu a mangetjez a maljiyan nu cauauan nu qinaljanan a se Europe a cauau.

tucu anga, ta kuzualj saka alu a itay saka siva a puluq a cavilj ta sisupuan nua amirika, a imaza i amirika i California pinapungadanan ta ngadan nimadju a tjaljaqacaan a qudjidji a djeves kata sinakakivangavangan a vukid, i ta kakapepuwan nua pinaparangezan a kakaljavaran pinalad a inalangan tjaimadju a vincikan, ta kuzulj saka siva a iday saka alu a puluq a cavilj ta sisupuan nua amirika. naseman kipu ta pinusasingan tjaimadju. kumalji a izua i ta kinaizuwanan na duzing a i Liberia a se mante zuku cauau a saseljudjen a sivecivecik na masepu tjai madju uta, siayanga a nasedut a ljaqediqedi a keri zuku?

timu azuwa a siaya nu aya itjen?

kemasi 1765 patje 1770 a cavilj: sinipuwaljak i Tennessee.

ta 1790 a cavilj: na kiciyur ta kina a patavat a sema Jorgiya sa kicaquwan ta seman lalangan ta silver.

ta 1800 a cavilj: macay a kina.

ta 1809 a cavilj: patagilj a kipuvarung.

kemasi 1812 patje 1814 a cavilj: masivitay sa kiciyur ta kiqeci.

ta 1815 a cavilj: pucekelj sa puwaljak.

ta 1819 a cavilj: patavat a pasa kaledep i Alabama a qinaljan.

ta 1821 a cavilj: qemacuvung ta kipuvarung a kinemenem sa kicaquani.

ta 1824 a cavilj: kacuin a aljak a vavayan a sema Arkansas a qinaljan.

ta 1824 a cavilj: pazeliyuljan ta tjalja setukezan a kizurung ta sengesengan.

ta 1828 a cavilj: sangasangasan a seman sinbung ta patjara nu minzuku a sinbung.

ta 1829 a cavilj: patavat a pasa kaledep i Oklahoma a qinaljan.

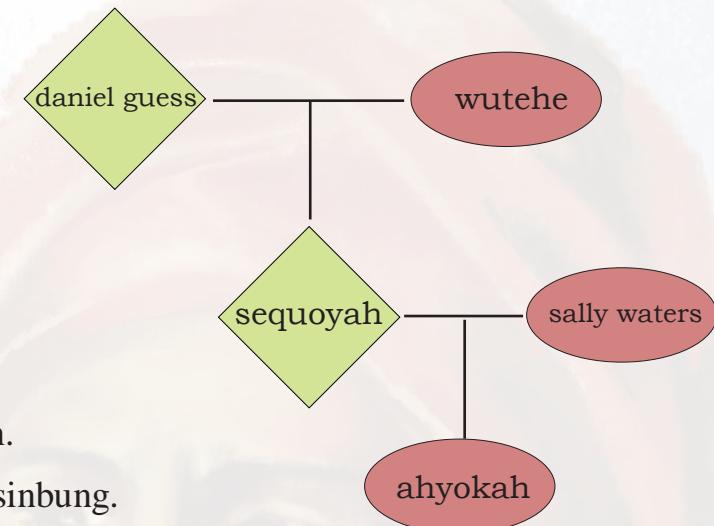
ta 1830 a cavilj: a nu Amirika a tjalja vavavavan a qiniladjan a lailaingen pakisaluin a Indian a caucau sa pavavecik ta a kacalisiyan i Amirika kisalu tu malivu.

ta 1838 patje 1839 a cavilj: paqaqadiljan a malivu namaya ta linuluan ta luseq a djalan kata rivurivuan nua sikataqaljan.

ta 1840 a cavilj: pusladj a limingedjelj ta rarasudjan na sihu.

ta 1842 a cavilj: vaik a sama México a kipakim ta na macaul a sikataqaljan kata pinakata tjaucikel a pakeljang a namaqulip anga a ljavaran.

ta 1843 a cavilj: macay i México, alu a puluq a kinai kacauanan.

tima timadju nu aya itjen ti Sequoyah, nu se Amirika a kacalisiyan a se Cherokee zuku a caucau, ari tja pacunay yanan...

izua tjaucikel a pakazua ta macaqua qivu a asav namakakaizuazua a kinalingulinguljan na qinaljan nua imaza i amirika a kadjunangan

a sisupuan nua Amirika ta 1770 (kuzulj saka pitju a iday saka pitju a puluq) a cavig a kinaicengcengan, a kacalisiyan i Amirika i pasamaza i kacedas a Indian a caucau, inika kinaulavan aicu a tja madju a namangetjez a pasusangas tu taiday saka izuwa cavig a kemasimaza i Europ a vavuqavuqaljan a caucau, a pizua ta sipacunan naicu a masanlimaj a qinaljan, a se Chickasaw, a se Cherokee, a se Choctaw, a se Creek, a se Seminole, aicu a tiemandju a na malivu a mangetjez i Amirika a caucau namaya sakamaya ta qaljaqalja niamadju.

a Indian a caucau pukakudan tu parepaqaljaqaljay tu parekiljivaljivak ta timaimanga, ikamalaing tu senema nu qinaljanan tu qaljaqalja kemasi cadja a ikamalangedangeda a ljavarvan, a kakiljivan a sipakadja pinapamapamav sakamaya. a kadjunangan sinivai na cemas tu tja kasizuanan, nakisevalid itjen ta cemas a kisumavan, pizua tu namarasudj itjen a timaimanga, izua nu skipasangav anga itjen tatja kadjunangan tu tja sikavaljut a mapuljat.

avan nusika kipasangav tiemandju a masanlimaj a qinaljan sa maqati anga a setevelj a se Europe a caucau i ta niamadju a kadjunangan. kitevelj tiemandju a semazua ta pinaljavakan a kadjunangan nua se Indian a caucau, kilautan sa puqezelji a kakudan niamadju, sasema gakku ta sinan kakituluan nua tjemaucikecikel ta kay na cemas a dingdusiya. a sikataqaljan niamadju pasusususu ta kakudan nua ramaljemaljeng a kiciqaciqav a qivuivu ta ljavarvan niamadju, sa kicaquan uta ta kay a inarimikan, sa mavavalit ta nemanga nuika veneli, nu tja cuacuay madjadjalu sa pucekelj. nu masasedaljep a kakudan madjadjalu, nuika masasedaljep marivurivu sa paqaqeci. maumaumalj a ljemita tu qadav a pacacapilj niamadju, nu cuayanga masasan qali nu cuayanga maqaqecev ika namapenetj.

avan cua kinaicengcengan ta sipualjak ti Sequoyah. a sikataqaljan nimadju a se Cherokee tinideq a qinaljan na pana a Mississippi, sa kapangalj a qinaljan tu i pasakacedas kata i pasakaledep, kumalji kimamav a kay niamadju aza cuacuay anga aravac a namavaday namatjatju kakudan anga namatjatju mamazangiljan anga namatjatju dalan anga. sinupu anga pasukulej na se Britain, kimaya kudrav saka unem a kuzulj a supuan naicu a i pasakacedas a Cherokee a caucau.

a kinacemekeljan katua kiniculjevan tua sikipuvarungan

sinipualjak ti Sequoyah i pasakacedas a Cherokee a qinaljan avananga azua i Tennessee a nu Amirika kadjunangan. a sinipaungadan tjai madju a inarimikan ti **George Gais**, a ngdan nimadju a nu Cherokee ti Sequoyah. a kama nimadju mavan siniecevung na se Cherokee kata se Europe a caucau, a ngadan ti **Daniel Gais**, a kina kase Cherokeean a caucau, a ngadan ti **Uterhall**. vinaikan na kama ta kakedriyananan ti Sequoyah, vinudilj na kina tiamadju a marekakakak a paquzip. nakisan siyubay timadju ta saseljudjen a maling tu anema kata kuang, takit a sikiqeciqeci, sikivalid nimadju ta qaljic nua qemuzinuzip sa paveliyan ta se Europe a caucau, aza macaque timadju a pacun a peniliq ta nganguanguaquan tjutuvu a tjengelay ta siyubay nimadju.

ta kakedriyananan ti Sequoyah nakisumalji ta sikataqaljan, rukinemem ta namakakudakuda nu pacun a qaliqali maljiyan a sivaikan aya. nasekakuda timadju ta qemaljup namapasaqetju a kula ita, naminvalak a cungal sa ika mapacikel anga sa kapiljay, cemulucululjan nu djemavac sa ika makay kiciur ta salasalad a kivangavang. sa aitazuanga, nu i tjumaq a kina puslad a kisekaulj timadju, nu vaik a masasav a kina, tjaljetjumaq timadju a zemang ta siyubay. rukalumaljan aravc timadju sa kedri a kay, ljakua namaya ta kakedriyan a zuma pasapavavala ta nanemanemanga, ika masuvarung ta nasemaljivalav ta natemalidu a sengesengan.

ta patjaljun ta drusa a puluq a cavig ti Sequoyah, ciyuren na kina tiamadju a patavat a sema Jorgiya, kemasizua a kinicaquan an nimadju ta seman sikiyalalalalang a maling tu anema. ika cuacuay pacayan na kina, izua nakisumalji a caquan ni Sequoyah, ta qedjeljem ta bulay a pinuliman nimadju, a piyaq, a djilung a puhanahanan, a lalang a malaing tu kaljat tu zangaq tu tjara, maljiyan a tjengelayan nua qaljaqalja nimadju a kemasi Europe a caucau. papuvarungan ti Sequoyah na qaliyalian, pacualu ta zuma a puveciki ta su ngadan ta su inalangan ayain timadju, paqlid aya vinarungan ni Sequoyah, ljakua mavarung timadju tuki kudai a puvecik ta ngadan aya.

kemasi kakedriyan timadju a semeljudj ta ljavaran a nu se Cherokee a kiciyur ta kina, iniya pavavala a semagakku a kicaquan sa neka nu caucau a temulu tu kemuda seman vecik ta Cherokee a ljavaran. azo se Europe a vuvu timadju sa pinapungadanan ta inarimikan a ngadan, ta vililj anga avan azua ngadan a kinacaqu a inarimikan a sivecik nimadju ti George Gais a pitainalang a nemanga. Ijakua a i ta varung nimadju, kavalanga nukaki kuveciki ta ku ngadan a ti Sequoyah ayaya sakmaya! asemalavan a qali tu pasavenecik ta ngadan a Cherokeean, sidjeli na qali sa kirivuani tu maya kinemenem ta pinakakudakuda a sengesengan. ini kasamaqati angata su vinarungan, tima macaques a venecik a se Indian a caucau ayain timadju?

Ijkua ika makadraudrav ti Sequoyah tu pasavenecik ta ngadan.

nakemasi kakedriyan timadju a pacucun tu kemudakuda a kina nu simuyubay katua se Europe a caucau, naseljavak napacun uta tu kinuda ljemedui a livuin a qulipen a kadjunangan na sikataqaljan, azo tjalja pupiculan a tjalja puluqeman a rarakan tatiyav tasikatjelu, ika temezeng ta kuang ta pakudang nua se Europe a caucau. nu kinemenem ti Sequoyah, aicu a tjAMDju a mangetjengetjez a caucau ki izua sakmaya a sika tjavenala a sika tlapupicul niamadju, izua za nakisumalji aravc a “asav”, sinapisapitj a paruvuravurav a quljav maqati aravc a pasemalav a pakeljang ta vinarungan ta caquan tu sikarasudj na namaqepuqepu. namaqusav timadju tu kicaquan tu macaques uta a sikataqaljan tu kemuda paqaqivu tua zua “asav”. kinemenem timadju a pivarung: nukaki macaque amen kimen a maqati anga a kizatar ta tiamadju a vavucelacelayan a caucau aya!

iniak makakinemenem a kipuvarung a ljelay ti Sequoyah patagilj a rivurivuan nua i pasaviri ta i Amirika. mareqecev a se Creek kata se Britain a sivity, sa mareqecev a se Cherokee katu se amirika sa karivu tiamadju a matjadrusa ta kadjunangan, sinkauljan ti Sequoyah tu kisan puqezeqezelj a kitjaisangas. ta kisekaukaulj timadju a lailaingen nu izua uri sipatukulj a sengesengan pakazuain sakmaya ta “sinapisapitj a asav”, nu temavelak a salasaladj tuazua “sinapisapitj a asav” supuin niamadju matu nakipaljevar a maljavaljavar a maredpazazekazekatj ta sengesengan, tlapulingalingav anga ti Sequoyah ta vinarungan nimadju, matu kikudai sa qemacuvung sa puamin a rivurivuan sa tjumaq timadju, sa paljenguaq a kinemenem tu kemuda sa maseljudj azua “sinapisapitj a asav” i ta sikataqaljan nimadju. ta pasuvililj tu tacavilj, ta vililj anga puamin ta rivurivuan a se Cherokee katu se amirika tjavenala ta e Creek kata se Britain.

na tjemaulj ta qutjavan ta rekutjan na sikataqaljan a sengesengan

ta makakiqeci sa semaumaq ti Sequoyah i Jorgiya, padjaljun anga ta sipucekeljan a cavilj, pucekelj kati **Sally Waters**, sapualjak tu macidilj a vavayan a ti Ayuca. ti Sequoyah nuika kisumavamavan ta kinacekeljan nakidukeduk ta sengesengan a kipuvaruvarung a kinemenemenam ika puqadav ika puvengin.

ta patagilj, kilangeda timadju ta sikataqaljan tu anemayamaya, nu selangeda ta kay a nu se Cherokee, sipukeljang a piqaljic na kasiv, palamu sa patjaljun tu kuzulj a supu a sinipuvecik nimadju a piqaljic na kasiv. “qadjav kimaqati a ku ai tucuin?” aya pivarung timadju, aicu iniyaken yainuinuan ta ku vavecikan mapeljuq anga sa nekanga nu djumuljan nu pukulan timadju aya, aza liyav aravc maseljudj a maseljudj madraudrav a madraudrav, ika makapaqenetj timadju uta, ika sesazua nuika sikarim nimadju tu tjamadjulu a sipukeljangan ta vecik.

Ijakua, a sikataqaljan katua ramaljemaljeng mintjus ta sikisamuljan ta skipapuljatan nimadju, sevuquesi a ravaljan a semanngelingeli, a semankapalapalak. sikaljavaljavar timadju tu mangudrangudrav anga, nuika kinapalisiyan nua qala turi djemaulj tua kapaulan nua sikataqaljan aya. tutazua i cengeceng metjuruvuruvu a mangetjez a kemasi Europe a caucau, aza nakiqeci sa natjavenala a amirika yazuau a pasakaledjep i Arkansas ayain a se Cherokee, sa pasangavan a i pasakacedas a kadjunangan ta vavuqavuqaljan a caucau a namalivu a mangetjez. tapatagilj ti Sequoyah ika pukauui a kisalu, pizua ta pukakudan tiamadju ta parekiljivaljivak ta parepazekazekatj tu pepangapangalj ta kadjunagnan, kisalu ta vililjanga ti Sequoyah kata sikataqaljan. kimaya drusa cavilj sa naqemacuvung ta malivu a sema Arkansas i ljaqediqedi ta kadjunangan a kinaizuanan niemandju. azua sikataqaljan ni Sequoyah a paqeceqecev tu ika patavat i Jorgiya, kisaqetju tu tadjalanan anga katu se Europe a caucau sa sinipaveli anga itjen ayaya tiamadju, ikamalaing tu nakipaveli anga sa kisekaukaulj ta vuqavuqalj a caucau, cauan a zarazukazuka pavavecivecik a pizua ta qaljic na kasiv a kipuvaruvarung ta tjemukuya ta titjen a sikataqaljan aya. matu anema sevuquesi a ljavaran a seman kaikay a seman paqeteleteleng ta duduan ta sudraman tja Sequoyah.

ika temezen ta sisankaikayan ta sisanpaqetelengan na sikataqaljan a cekelj ni Sequoyah ti Sally, saka maqutjav timadju tu mangudrangudrav anga a paqulid a cekelj, kapeljuqan ta duduan timadju, tuki sikudakuda cu a zinugan a vincikan turu su sikangudrav aya tjai Sequoyah sa pecunguan nimadju aza qaljic na kasiv. pacun timadju tazua a kinipacayan a kinipaleqelegan a vecik a kipida anga a cavig, macacay ta sudraman, amin a aljak a ti Ayuca nu qepu nu naljemaveljav tjai madju. namaliceng sakamaya timadju, tatiyav anga ljevavav ta unma sa kacui a aljak a vavayan sa vaik a mavilad, kisusu ta Arkansas a pana a paljezaya, sa uri vaik a pasa Arkansas i tjai kaledep a se Cherokee sa tjeljezua anga timadju.

i E & f o e R g P C 6 B
Q J T M y q c s S t d 9 G
h A F G h z v f l J K O
T u n P H h b y l C h e n
R F p d a L w 4 T L V g B
d h o l w . t , G G G G

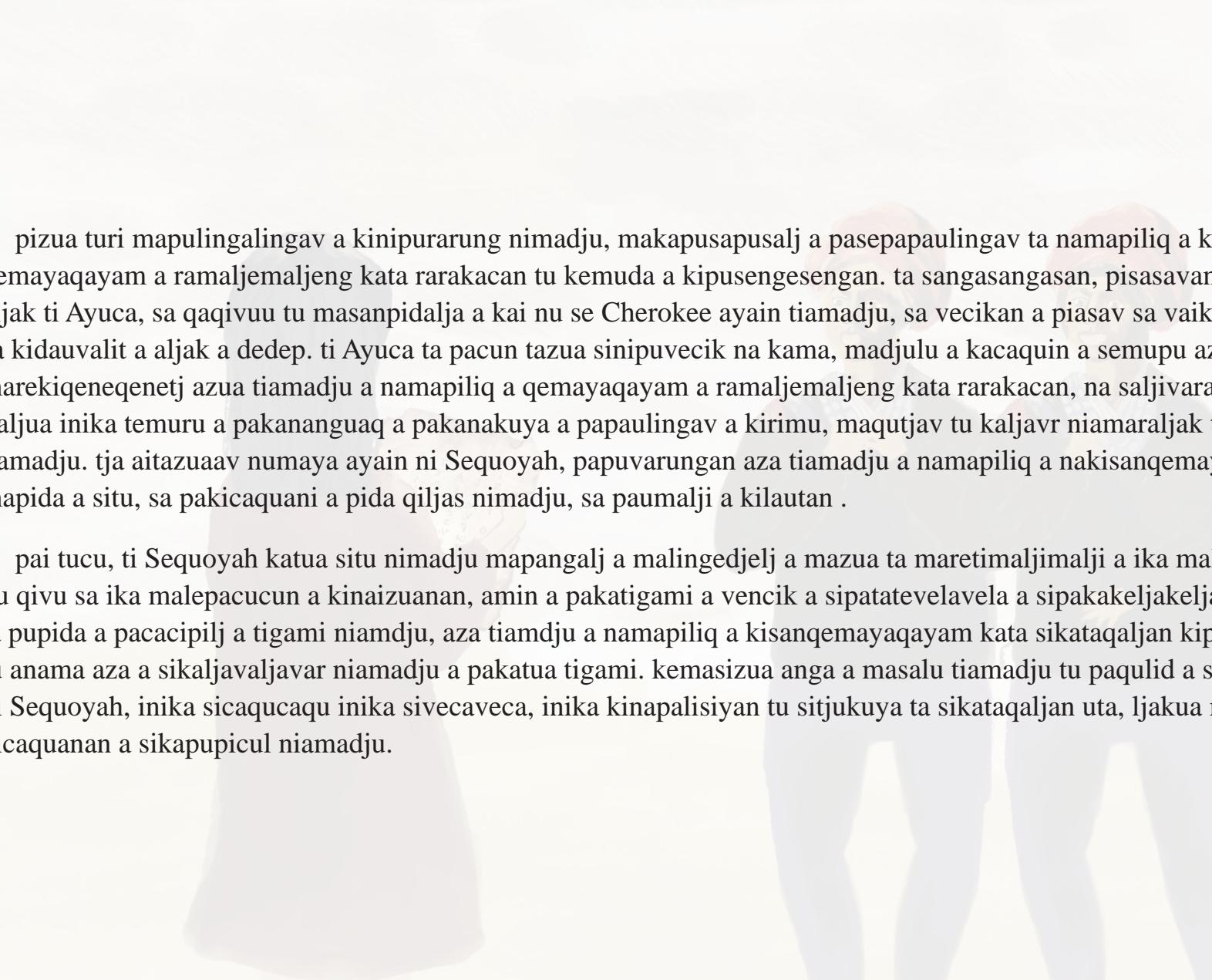
manu izua anga a namalang a rinasudj ni Sequoyah a piqulu ta paka tua vecik na se Cherokee!

kiyumalj timadju ta sikipusengesenganan nimadju, peluvaluvaden ni Sequoyah a takaiyan tu masan ita ita a ljingav nu ita ljingav ita vecik inaya pakiyamav ta kay niamadju, sa kadriman ta inamirikan a vecik nu ika djemumak ta nasesaljuay a ljingav venqac timadju ta sipakiyamav ta ljingav a vecik. ta vililj anga a sinan vecik ta ljingav a Cherokeean izua alu a puluq saka unem a ljingavan. ta i djalan tiamadju a maraljak, situlu tjai Ayuca sa paqenetju ayain. djaljav sa kacaqu ti Ayuca sa paqenetji a vicik sa maqati uta a kilangeda ta kay na kama sa vecikan. aza sinipuvecik a sinizuga i ta asav niamaraljak namaya anga ta qivuivu a pasekeljan ta caucau! napenakaleva aravac makilaing a varung ni Sequoyah .

namasilevan ti Sequoyah a nakipuciyur ta aljak a ti Ayuca a uri pakaleva ta sikataqaljan a i kaledep a se Cherokee i Arkansas.

Ijakua inika namakinemenem, aza se zua a caucau ika masalu tjai madju, qivuivu a paqetelang aya. kacuin tia maraljak a pasazua ta lailaingen i qinaljan a ti George Lowery, sa peniliq tu mapida a ramaljemaljeng katua rarakan a kipuvarung tu gemayan tu paqulid ki ini a kai ni Sequoyah. uri papacayen nu paqulid tu mapalisilisi ti Sequoyah.

pizua turi mapulingalingav a kinipurarung nimadju, makapusapusalj a pasepapaulingav ta namapiliq a kisan qemayaqayam a ramaljemaljeng kata rarakanan tu kemuda a kipusengesengan. ta sangasangasan, pisasavan ta paljing a aljak ti Ayuca, sa qaqvuu tu masanpidalja a kai nu se Cherokee ayain tiemandju, sa vecikan a piasav sa vaik a pasacasav sa kidauvalit a aljak a dedep. ti Ayuca ta pacun tazua sinipuvecik na kama, madjulu a kacaquin a semupu aza vecik. marekiqeneqenjetj azua tiemandju a namapiliq a qemayaqayam a ramaljemaljeng kata rarakanan, na saljivarav tiemandju, ljaljua inika temuru a pakananguaq a pakanakuya a papaulingav a kirimu, maqutjav tu kaljavr niamaraljak tu siveca tiemandju. tja aitazuaav numaya ayain ni Sequoyah, papuvarungan aza tiemandju a namapiliq a nakisanqemayam pai piliq tu mapida a situ, sa pakicaquani a pida qiljas nimadju, sa paumalji a kilautan .

pai tucu, ti Sequoyah katua situ nimadju mapangalj a malingedjelj a mazua ta maretimaljimalji a ika malalangedangeda nu qivu sa ika malepacucun a kinaizuanan, amin a pakatigami a vencik a sipatastevvelavela a sipakakeljakeljang niamadju. ta pupida a pacacipilj a tigami niamdju, aza tiandju a namapiliq a kisanqemayaqayam kata sikataqaljan kipapaulingav tu anama aza a sikaljavaljavar niamadju a pakatua tigami. kemasizua anga a masalu tiemandju tu paqlid a sinanvecik ni Sequoyah, inika sicaquaqu inika sivecaveca, inika kinapalisian tu sitjukuya ta sikataqaljan uta, ljakua maqati a kicaquan an a sikapupicul niamadju.

e

D R T Q I
S P A J E
W P G M Y A
X H Z Y Q E
I O H N Q W R
O B D V S O R
W S T A C L S O
L L C K 9 6 C
G H O G 6 B

17

D R T Q I
S P A J E
W P G M Y A
X H Z Y Q E
I O H N Q W R
O B D V S O R
W S T A C L S O
L L C K 9 6 C
G H O G 6 B

o)

t

B

C

o)

x

W

s

W

θ

D

kemasizua a sinanvecik ni Sequoyah namaya ta namapidjek a sapuy sa djaljuni a i pilingetj i Cherokee.

ika cuacuay, patagilj a kicaquan a sikataqaljan ta venecik ta semupu; sa mapiliq ti Sequoyah tu kisangiin ta kinateveteljan nua Cherokee a caucau. sa pavai timadju ta pinakalapan a sinivaii nai gikay tua sinipukeljang ta tjalja puvarungan a caucau. a sasekauljan nua cemas a ti **Samuel Worcester** paljayang a veneli tua sipainsanesac a kikay sa padjulu tu patatavelak ta kai a nua Cherokee a caucau. sa sangasang a semansinbung ta vincikan ta nu Cherokee a caucau a kai aya. a sikataqaljan nua Cherokee a caucau patatavelaken a sibung na Europe kata Cherokee a kai, sa maqati a sekisaseljang a pilingalingav ta caquan nua i tjuzuma a sikataqaljan. a pinakapazangal a pinakakudresul ta sikuayan a sengesengan, maalalang maqatiqati anga tucu.

sa kemudakuda ti Sequoyah nuaya itjen? ika na maumalj a kakudan nimadju a kedri a kai, kipapuljapuljat ta caquan a serasinuinu a temulu a papezangal ta nu Cherokee a caucau a vecik. sa patagilj uta a kinemenem ta pakatjanu sipupuan, a pakatjanu qemuma, a pakatjanu sihu a sirarasudjan a picul ta kisumavan tua sikataqaljan, kisamuljamulja sakamaya ta patjai vililj anga nua Cherokee a caucau.

siqauqaung a djalan katua rivurivuan nua taqinaljanan a cauau

kemasi tua sinbung nua Europe a namalivu a cauau makeljang tu inika nakisanqaljaqalja anga tiamadju. nakisankacekeljan anga sa vaiku a ljiya cadja a pasakaledep i Oklahoma ayain a ti Sequoyah kata a i pasakaledjep a Cherokee a cauau.

semanpazangal ti Sequoyah tu namarekiljivaljivak tu namarasurasudj a timaimanga, ciyuren a tacemekeljan kata matja taiday sakaizua a sikataqaljan a malivu a pasakasedas. Ijakua izuanan sakamaya a sikataqaljan niامادج a ika pukaui a vaik i Arkansas, izua uta i tjai cadja i pasakacedas a i Tennessee i North Carolina i Georgia a ika mapulju a cauau. madudu tiامادج sa ika masuvrung aku ika kipaqenetjan a picul a kinipacayan niامادج ta pasusangas tu pida cavig a kinicyuran a kiqeci, sa paqaqadilji tiامادج katua matja sepatj a maljiyan nu zukuan a pavavecik tu kisalu a malivu a pasa Oklahoma. a nakisalu a napavavecik a lailaingen na i amirika a ti Theodore Roosevelt maitucu a qivu, ika kisalu timadju tu a nanguagnuaq a kacalisiyan i Amirika a Indigenous avan anga azua namacay a Indigenous aya, Ijakua tjaliyav a mapaqulid ta kai ta tjaucikel kumalji kitja kivadan a masansimuluq a cauau kimamamav sakamaya a sitevela tja nuitjen ika samaumalj a sipualjan tua kinasekulungan nua Indigenous, kumalji kiizua ta tjaljacadjacadjan a kadjunangan a cauau kitja manguaq sakamaya tiامادج aya.

kumalji a pakasinbungbung sakamaya a pakinemenem a Cherokee a cauau, Ijakua a i pasakacedas i tjaiviri a cauau paqaqadiljan sakamaya na sividay a semau a tjemekulj tu kuzulj saka umen a iday a pakeciyuan nua dalan a kilometer a pasakaledjep.

east
Cherokee

West
Cherokee

maqilji a masikinacu itjen tu liyav, a itung a kakanen a sicauvan; kumalji a namakuda a kinaljaljeqelan inika pacung uta tuki namacingki tuki ini tuki seqacuvung ki ini a sikipucemecemelj. patatideq ta cavig a Choctaw, a Seminole, a Cree, a Chickasaw, a Cherokee masasevalivalit a malivu. ta malivu a Chickasaw a namacai i djalan maljelima a kuzulj a cauau, a Cherokee maljesepatj a kuzulj a cauau a namacai i djalan. ta sipacuna nua tiamadju a navaljut a sikataqaljan, aicu a pinakazuanan a djalan namaya ta kiniqeciyan nua sikataqaljan, paqulid angata tu kinapeljuqan nua luseq niemandju a djalan.

ika kinamagaljugaljuan ta djemalju a mecevung tiamadju a Cherokee i pasakacedas kata i pasakaledep, azua qepu niemandju izua a pinicekelj ni Sequoyah a na kisansangasangan a malivu ta sikataqaljan. Ijakua, a luseq niemandju inika na patjemaza sa puamin. zaua tjamadju a matjadrusa a i kaledep kata i kacedas patagilj a marivurivu tua tima kiljelain a remasudj ta taqlajaqaljan sa pasainuin a siqeljiqeljing ta taqlajaqaljan. i tuaicu a rivurivuan na Cherokee izua namacaui a mapida, taicu a namacai a cauau nasepakiciyur a aljak ni Sequoyah.

namasilutudan ta vinarungan a kipusengesengan ti Sequoyah, a papuvarung ta sikataqaljan tu parekiljivaljivak, sa limingedjelj ta kipuvaruvarung ta rarasudjan ta sikamamamav a kipusengesengan, ulja na marasudj a mamamav a kai a Cherokee a cauau aya. tjemekulj tu pida qiljas, marasudj tiamadju a matjadrusa a qinaljanan. ti Sequoyah pakatua rarasudjan na mamazangiljan a kemasi tjai kaledep a Cherokee sa mavavecik tua pazekatj tua tjamadju a tjaupangetjez a namalivu a sikataqaljan, sa pazazekatj nua rivurivuan niemandju a mamav. ti Sequoyah namakapasusu aravac tua kakudan nua Cherokee, a qinati na cemas i kacauan kata kadjunangan nitjen a mapuljat, a tjara paraparavacan mavan a marekiljivaljivak a marekinemenem itjen a maretimaljimalji a qinaljan. a kiqulip itjen ta kadjunangan namaya ta siniqeljing tua namapaula a cauau, a kaqulidan a nu Cherokee a kakudan maqati a kiqulip tu sikamanguaq nua qaliqali a nasemeturud a cauau.

sa paqulid uta, ika manumamamav a vinarungan nua sikataqaljan ni Sequoyah a mapuljat a Cherokee a cauau. ika veneca, a namalivu a kemasi Europe a cauau tjametjaljiqacaqaca a vinarungan niemandju, sa metjaljikedrikedri a semaputuputung a nu Cherokee a kinaizuanan. nu patjaivililj anga a kemasi qinaljan a kemasi tjai casav tjamatpacupacun anga a sipayatailjan niandju. aza meramaljeng anga ti Sequoyah ika makakisumavan ika makadjadjs anga.

vilivililjan a pakilaut

ta vililj anga ta kinai kacauanan ni Sequoyah, selangeda timadju tu izua a sikataqaljan a Cherokee namalivu a ma Georgia sa patudur a patavat a sema México, selangeda uta timadju tu izua a sinanmaqulip anga a ljavaran a kasicuayanan. maqusav timadju tu kipakim tuazua a sinan namaqulip anga a ljavaran, aika maqati a madjumak a sedaljep tua maretimaljimalji a qinaljan nu Indigenous.

uri namasan vilivililjan anga azua sengesengan ta kinai kacauanan nimadju.

ta vaik tiamadju a kipakim tuazua, vuluvulung anga a cavig ni Sequoyah, nakiciur tjaimadju a mapida maqacuvucuvung sa kacaul tiamadju i djalan. pizua tu ika kapulatan nua lami tiamadju, sekauljan ni Sequoyah a maqacuvucuvung tu kemarim ta djalan, sa tjaulan timadju tu sikamasan simuluq saka drusa a qadav a lami, sa pakiseseljenguaqi a pakutjakaljava timadju itua ljiv a nametad. ljakua ta vaik aza maqacuvucuvung a pacacipilj ta djalan tjemeku ta tjelu a miciyuan, djumaken niamadju azua nama México a sikataqaljan, ta cemikel a sema ta ljiv ika madjumak anga tjai Sequoyah. azua tiamadju a maqacuvucuvung kisusu ta djalan a kemarim, manu sa djumaki tisa ramaljeng a paljenguanguaq a ljemelualuay a djemavac. ayatua pasusangas ta magudem a kakanen ni Sequoyah vaikan nimadju a kinaizuanan a ljiv, sa nanguaq sepi nimadju uta secevung ta qaliqali sa luvadi ta kakanen, sa makapatudur ta djalan a patetucu.

ta vililj anga padjaljun ti Sequoyah i México, sa djumaki a sikataqaljan, ljakua inika nadjemumak ta sinitjaucikel a kasicuayan an a kai, inika makakiljavar an timadju uta ta sikataqaljan i maza i México tu kiciur tjaimadju a cimikel a sema amirika. ta i djalan tiamadju tu sipaciekl, macai timadju i djalan a cavilj nimadju uri padjaljun tua alu a puluq, sa cevelji a pi México.

ti Sequoyah na venqac tua vecik nua Cherokee a caucau, sa papacuni a sikataqaljan tu maqati a qivu a “asav”. a sikataqaljan sivecik sa tjaucikelan anga a drikisi niamadju, sa kicaquan anga ta caquan nua na malivu a Europe a caucau, sa kisaseljang anga tiamadju ta puvecik a zuma nu caucauan sa kizatar anga ta puvecik a caucau sa vecikan a kakudan nua ramaljemaljeng. sivaik ni Sequoyah a kakudan nua Indian a Cherokee a caucau, mavan azua natjengelay tua marekiljivaljivak tua penangapangalj a palaluvaluvad tua pudrivarekan kata ika marekutj ta kilautan.

a asav nua Cherokee a caucacu maqati a qivu a pakeljang tu parekiljivaljivak a namarasurasudj, inika masasavutavuta mavan a penangapangalj inika maramilj, mavan a maresusalasaladj inika matatailj, mavan a parepaqaljaqljay inika masasanvilivililj.

[sinipazulju a papaulingav a tjaucikel: i tua inarimikan a ljemita tu qadupuan katua asav mamav a kai a “leaf” aya. sa avan anga nu sika pinapungdanan ta “macaqua qivu a asav” aya tua sinipakeljang a ljemita tu qadupuan pinuvecikan.]

中文原稿 (Yedda Palemeq 編著)

第 1 頁

編譯的話

這是一個原住民的故事，也是一個原住民族的故事。

聯合國估計，全世界有3億7,000萬名原住民，約佔世界人口6%，分布在72個國家，至少包含5,000多種民族。原住民族多數依賴口述、歌謠、編織、皮雕或壁畫傳遞知識與記錄歷史，而沒有文字及讀寫的傳統。

這位原住民生活在距今兩百多年前的美洲大陸。他靠自己的力量改寫歷史，突破「原住民族沒有文字及讀寫傳統」的說法，讓自己的民族和歐洲移民平起平坐。

現在，美國加州最高的紅杉木及1890年設立的國家森林公園以他為名，國會圖書館放過他的半身雕像，美國郵政總局在1980年出了一張價值19分的郵票，上面是他的肖像。甚至西非賴比瑞亞曼德族的瓦伊語書寫符號也受他影響，更何況是鄰近的克里族語呢？

他到底是誰？

第 2 頁

- 1765~1770 年 在田納西州出生
 - 1790 年 隨母親搬到喬治亞州，學習製造銀器的技術
 - 1800 年 母親過世
 - 1809 年 開始研究
 - 1812-1814 年 從軍打戰
 - 1815 年 成家生子
 - 1819 年 西遷到阿拉巴馬州
 - 1821 年 研究完成
 - 1822 年 攜女前往阿肯色州
 - 1824 年 獲頒成就勳章
 - 1828 年 第一份民族報紙出刊
 - 1829 年 西遷至奧克拉荷馬州
 - 1830 年 美國總統簽署《印地安人遷移法案》
 - 1838-1839 年 眼淚之路及族人內鬥
 - 1840 年 協助成立聯合政府
 - 1842 年 前往墨西哥尋找失散的族人及傳說中的語言
 - 1843 年 逝於墨西哥，享年近 80 歲
- 他是塞闍雅，印地安東切羅基族人，讓我們繼續看下去

第 4 頁

會說話的葉子 各族共存的美洲大陸

西元 1770 年代，現今美國東岸的印地安民族對一百多年前就從歐洲航海到美洲的白人移民一點都不陌生，尤其在東南部五大族—奇克索、切羅基、喬克托、克里克及塞米諾爾一眼裡，這些移民原來像是家裡的客人。

印地安民族一向有相互尊重及與鄰友好的傳統，不論對方是另一支印地安民族或英國人、法國人、西班牙人，友善及分享的原則都一樣。土地是神的禮物，人只是管理者，為了使各民族和平共存，在必要的情況下，分享土地也成為不得不的選項。

因此，五大族和歐洲移民共同在美洲大陸生活。他們遷到印地安領域，觀察歐洲移民的社會、經濟、政治、信仰，接觸宣教士辦的學校教育。族人一邊說族語，維持傳統漁獵生活，一邊學習英語，和歐洲移民交易或通婚。合則安，不合則戰，彼此的關係總是隨情勢而變化多端。

這是塞闍雅出生的年代。他的族群切羅基族以密西西比河為界，分為東切羅基族及西切羅基族，由於分隔久遠，即使語言相同，也已發展出各自的領導系統及生活型態。英國人估計，東切羅基族的人口大約 1 萬 6,000 人。

第 6 頁

出身及靈感的來源

塞闍雅出生的東切羅基族部落就在現今美國田納西州裡，他的英文姓名是喬治蓋斯，切羅基族名是塞闍雅。父親是切羅基族及歐洲移民的混血，名叫丹尼爾•蓋斯，母親則是純切羅基族人，名叫烏特赫。塞闍雅的父親很早就離家出走，完全是母親烏特赫撫養他們。她用工具及武器和族人交換動物毛皮，再將動物毛皮轉賣給歐洲移民，由於都是搶手貨，生意還算不錯。

小時候，塞闍雅在族人眼中有點無趣，怪怪的，老是想些有的沒的。因為一場打獵意外，導致他一隻腳受傷，膝蓋腫脹不消，從此跛腳，走路一拐一拐的，也就無法和其他小朋友一起玩。於是，當母親在家的時候，他就陪著做生意；當母親外出時，他則幫忙顧家。他生性害羞，話說得不多，好奇心及冒險的念頭卻是一點也不少。

塞闍雅約二十歲的時候，母親帶著他們往南搬到喬治亞州生活，他在那裡開始學習製作銀器的技術。不久後，母親過世，塞闍雅靠著他的藝術天分，製作精美的銀盤、珠寶及花瓶，十分受到歐洲移民顧客的喜愛。客人鼓勵塞闍雅像其他藝術家一樣在自己的銀器作品上簽名，塞闍雅很想，可是他不知道怎麼簽？

第 8 頁

他從小就和母親說切羅基語，從來沒有上過學，也沒有人教他怎麼寫切羅基語。雖然他有四分之一歐洲血統，最後也學會在自己的銀器上簽下英文姓名喬治•蓋斯，但是他常想，如果有一天他簽的是塞闊雅，那會有多好？！他興沖沖地和朋友分享這個念頭，朋友卻澆了他一大盆冷水，叫他不要胡思亂想，打消念頭。那是不可能的。印地安人哪會寫字呢？

可是，塞闊雅忘不了。

他從小就看著母親和歐洲移民交易，也看著族人的土地漸漸被移民佔去，以前打敗其他印地安民族的部落勇士多驍勇善戰，現在根本敵不過移民者的槍炮火藥。塞闊雅心想，這些移民肯定有他們過人之處，尤其是那項會使「樹葉」說話的技巧，一張張黃紙就可以傳達訊息及知識。他想要學起來，也想要族人學起來。他心想：「這樣一來，我們也可以和這些白人平起平坐了！」

塞闊雅還沒來得及仔細研究，北方就響起戰爭的號角。為了土地，克里族和英國聯軍對抗切羅基族和美國聯軍，塞闊雅被徵召擔任偵查兵。在這段日子裡，他不斷看見長官用「一片片樹葉」傳送秘密軍令，也看著同袍捧著「一片片樹葉」讀著念著，就像和它們對話，於是更加確定自己內心的想法。他巴不得戰爭立刻結束，回家繼續研究實驗。終於，一年多後，切羅基族和美國聯軍打敗了克里族和英國聯軍，這場戰爭就此結束。

第 10 頁

引起懷疑恐慌的研究

戰後，回到喬治亞州的塞闊雅已到了應該成家的年紀，他和莎莉•沃特斯結婚，養育剛出生的女兒阿優卡。除了照顧家庭以外，塞闊雅幾乎日日夜夜都和自己的想法及研究為伍。

一開始，他仔細聽族人說話，每聽到一個切羅基語單字，就在樹皮上畫一個符號，很快就累積了上千塊充滿符號的樹皮。「這樣行不通吧？」他心裡想，還有那麼多字要畫，腳邊的樹皮卻已經堆到沒有地方可放，不僅不實用，連他自己都記不住。他得想另一個辦法才行。

然而，部落耆老及族人都被他的投入嚇到，開始出現許多嘲弄、批評及揣測。大家謠傳他精神異常已經生病，否則就是中了敵族的巫術，在召喚黑色魔法要害整個部落。當時，歐洲移民人數也越來越多，剛打勝戰的美國政府要求東切羅基族往西遷到阿肯色州，把東部讓給白人移民居住。塞闊雅一開始不願意，但以為和為貴及土地也可分享的價值觀，讓他和部分族人最後同意了這個要求。他們利用兩年的時間搬到隔壁的阿拉巴馬州。不肯搬遷，堅持留在喬治亞州的族人則認為塞闊雅搬家就代表他和歐洲移民一個鼻孔出氣，搞不好他才是這些白人的走狗，在樹皮上東畫西畫的，就是要欺負自己人。各種不諒解、攻擊的言論於是紛紛出籠，漫天飛舞。

第 12 頁

這些八卦及閒言閒語終於讓妻子莎莉受不了。她害怕自己的丈夫瘋了，一氣之下便把塞闊雅畫滿符號的樹皮一把把地往大火裡。看著多年的心血付之一炬，塞闊雅非常失望沮喪，只有小女兒阿優卡陪在身邊。他默默不語，隔天便騎馬，帶著女兒離家出走，一路沿著阿肯色河北上，準備前往阿肯色州，和西切羅基族一起生活。

第 14 頁

原來，塞闊雅腦中已經有了研究成果！

一改之前的做法，塞闊雅以音節為單位拆解每個切羅基語單字，然後替每個音節製造一個符號，有些符號是從英文借來的，有些則是他自己研發。最後總共整理出 86 個切羅基語音節符號。旅途中，他教阿優卡記這些音節符號。很快地，阿優卡不僅記下了符號，也能拼出或念出父親給她的切羅基語單字。他們父女手上的樹皮都已經說出話來了！這個方法成功了！

塞闊雅滿心歡喜帶著阿優卡一路奔向阿肯色州，希望西切羅基族能接受他的發明。

沒想到，那裡的族人一聽，還是不敢相信他，以為他胡言亂語。族人把父女倆帶到鎮長喬治•羅瑞面前，鎮長於是派一些耆老及勇士組成真相調查委員會，若判定塞闊雅在搞巫術，馬上執行唯一死刑。

第 16 頁

為了證明自己的研究，塞闊雅為真相調查委員會做了兩次示範。第一次，他讓女兒阿優卡留在門外，請委員念幾個切羅基語字，他在樹皮上寫下這些字後，便走出去，換女兒進來。阿優卡一進來，看著爸爸寫的字，輕輕鬆鬆地就唸出這些單字，委員們個個面面相覷，覺得很神奇，卻還是不敢下判斷，擔心這是父女之間的把戲。於是，塞闊雅請委員選定一些年輕人當他的學生，讓他訓練，幾個月後他們再做第二次示範。

這一次，塞闊雅和他的學生們分別站在不同的地方，聽不到彼此說話，也看不到彼此，完全只能靠書信往返，溝通訊息。往返數回之後，在場的真相調查委員會及族人確認他們溝通的訊息，從此信任塞闊雅的發明是真的，既不是怪力亂神，也不是巫術或黑色魔法，而是族人都可以學習的技能。

第 18 頁

塞闊雅的音節符號系統就像火一樣延燒整個切羅基族。

很快的，族人開始學習讀寫；塞闊雅被選為西切羅基族民族議會議員；議會也頒給他一個成就獎章；基督教宣教士撒母耳·沃斯特訂做一台印刷機，準備翻譯出版切羅基語的《聖經》；第一份切羅基民族報《切羅基鳳凰報》發刊；族人甚至翻譯歐洲移民的報紙，讓部落取得最新訊息及知識。許多大家以前認為不可能的事情都在發生。

塞闊雅呢？他不改寡言的性格，全心投入切羅基語書寫符號旅行教學，也開始轉向思考數學數字、農業技術、政府功能，為族群的未來努力。

第 20 頁

眼淚之路及民族內鬥

從歐洲移民的報紙中，他們發現這些移民已經不再是家裡的客人。他們反客為主，要求塞闊雅及西切羅基族人再遷到西邊的奧克拉荷馬州。

塞闊雅堅守以和為貴的原則，和家人及上百戶切羅基族人一起西遷。不過，仍有不少族人留在阿肯色州，甚至留在更東邊的田納西州、北卡羅來納州及喬治亞州。他們心中氣憤，不解為什麼幾年前一起打戰的盟友，竟然不顧他們的貢獻，簽署《印地安人遷移法案》，又逼他們和其他四族搬遷到奧克拉荷馬州。簽署法案的白人總統西奧多·羅斯福說，他雖然不認為好印地安人就是死印地安人，但是八九不離十啦，他也不會多問第十位人品如何，因為最粗野的鄉下人也比印地安人文明多了。

儘管切羅基民族報不斷呼籲，東南部五大族還是被軍方強制送上超過 1,600 公里的西遷之路。

第 22 頁

不准多帶家當、衣服、食物或毯子；不管氣候環境多麼嚴峻，更不管衛生及醫療是否完備，每隔一年，喬克托族、塞米諾爾族、克里克族、奇克索族、切羅基族就分別上路。在這條路上，奇克索失去 5,000 到 6,000 位族人，切羅基族失去 4,000 條人命。對倖存的族人來說，這條西遷之路簡直就是種族屠殺，那是一條真實的『眼淚之路』。

好不容易抵達路的另一端，東切羅基族和西切羅基族團圓，其中包括最早遷過去的塞闊雅一家人。然而，眼淚卻沒有停止。東西兩群反而開始陷入政治惡鬥，爭奪權力及資源。幾名切羅基族人在這場內鬥中喪生，包括民族報第一位主編以及塞闊雅的兒子。

塞闊雅抱著喪子之痛，呼籲和平，呼籲成立聯合政府，不斷協商，希望講同一種語言的切羅基族人可以團結。幾個月後，兩方達成協議。塞闊雅以「西切羅基族領袖」的名義簽署聯合政府法案，要求接受新移民，原諒內鬥期間的傷害。塞闊雅堅持切羅基的傳統價值觀，大自然及土地為所有族群共享，族群和諧才是最大的善。放棄領域就像施捨食物給窮人，真正的切羅基人會願意為了最大的善而吃虧。

當然，不是所有切羅基族人都接受塞闊雅的價值觀。畢竟，歐洲移民總是得寸進尺，一步步把族人逼向更小的角落。未來，在內在外的抗爭對立漸漸浮現。這些也都已經不是年邁的塞闊雅可以控制的了。

第 24 頁

最後的冒險

在他晚年的時候，塞闊雅聽說有一群切羅基族人很早就從喬治亞州南遷到墨西哥，也聽說有一個失傳已久的古老語言。他希望找到這些族人，也希望發現失傳的語言，也許可以研發出適用所有印地安民族的書寫符號。

那將是他生命中最後一段旅程。

當時，塞闊雅年紀已經很大。他和一些年輕人一起出發，途中不小心迷了路。為了不斷糧，塞闊雅讓年輕夥伴去找路，留給他約十二天的存糧，讓他在一個乾燥的洞穴中等待。不料，年輕夥伴們一走，來回就是三個禮拜，雖然找到定居在墨西哥的族人，回到洞穴之後卻已經找不到塞闊雅。幾位年輕人沿著往南的路線搜尋，終於看到老人家用年邁的步伐慢慢的往前走。原來塞闊雅在斷糧前就離開洞穴，所幸路上都有遇到居民接濟，才能走到現在。

第 26 頁

塞闊雅最後抵達墨西哥，找到了族人，但是沒有找到傳說中的古老語言，也沒能說動住在墨西哥的族人隨他回到美國居住。就在回程的途中，年近八十的老人家就此辭世，他被葬在墨西哥。

塞闊雅創造切羅基族書寫符號，讓族人也可以使「樹葉」開始說話。族人記錄傳述自己的歷史，學習歐洲移民的知識，同以具有書寫傳統的民族自稱，和移民平起平坐溝通談判。他活出了印地安切羅基民族的基本價值觀，那就是熱愛和平、分享、關懷及冒險。

切羅基族的「樹葉」說話了，而它傳遞訊息的是和平，不是侵略；是分享，不是佔有；是共存，不是對立；是尊重，而不是歧視。

izua tjaucikel a pakazua ta macaqua qivu a asav

會說話的葉子

執行單位：原住民族語言研究發展中心

總編輯：Yedda Palemeq 執行長

族語翻譯：邱霄鳳（中排灣語）老師

美術編輯：李齊軒 繪圖師

責任編輯：A'do moco' 研究助理

原住民族委員會版權所有 © 2016

D
9
1
A
L
Q
E
B
I
H
C
G
F
D
M
P
S
A
R
T
C
W
M
E
R
C
&
R
M
A
4
P
E
3
G
2
Z
1
O
9
E
7
V
6
A
5
D
4
H
3
B
2
G
1
A
0
Q
9
E
8
V
7
A
6
D
5
H
4
B
3
G
2
F
1
C
0
M
9
P
8
A
7
R
6
T
5
C
4
W
3
M
2
E
1
D
0
H
9
B
8
G
7
F
6
C
5
A
4
D
3
H
2
B
1
C
0

D
9
1
A
L
Q
E
B
I
H
C
G
F
D
M
P
S
A
R
T
C
W
M
E
R
C
&
R
M
A
4
P
E
3
G
2
Z
1
O
9
E
7
V
6
A
5
D
4
H
3
B
2
G
1
A
0
Q
9
E
8
V
7
A
6
D
5
H
4
B
3
G
2
F
1
C
0
M
9
P
8
A
7
R
6
T
5
C
4
W
3
M
2
E
1
D
0
H
9
B
8
G
7
F
6
C
5
A
4
D
3
H
2
B
1
C
0

G
6

G

A

H

E

A

M

E

D